

Viite

Asia

Ympäristöneuvosto 5.3.2020

Suomea kokouksessa edustaa ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen.

Ympäristöneuvosto käy keskustelun **Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta** (European Green Deal) siitä näkökulmasta, mitkä ohjelman toimet ovat oleellisia kohti EU:n ilmastoneutraaliustavoitetta sekä mitä toimia tulee esittää tulevassa kiertotalouden toimintaohjelmassa. Suomi tukee komission kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, jossa vahvistetaan ilmastonäkökohtien integrointi kaikille keskeisille sektoreille. Suomi pitää kiertotalouden edistämistä välttämättömänä ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi ja biologisen monimuotoisuuden suojelemiseksi.

Suomi pitää tärkeänä, että ympäristöneuvostossa 5.3.2020 hyväksytään **lähete EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategiasta** ja se toimitetaan mahdollisimman pikaisesti UNFCCC:lle.

Neuvosto hyväksyy **päätelmät ilmanlaadun parantamisesta**. Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan päätelmäehdotuksen. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n ilmanlaadun raja-arvoja tarkistetaan lähemmäs WHO:n suosituksia.

Neuvosto keskustelee **eurooppalaisen ohjausjakson viherryttämisestä**. Suomi pitää keskustelua ajankohtaisena ja pitää tärkeänä, että komissio on nostanut vuotuisessa kestävä kasvun strategiassa vahvasti esille maapallon ekologiset reunaehdot, ihmisten hyvinvoinnin sekä kestävä kehityksen tavoitteet.

Lisäksi neuvosto **keskustelee vesilainsäädännön arvioinnista**. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n vesidirektiivit antavat jatkossa mahdollisuuden jatkaa pitkäjänteistä ja kunnianhimoista vesiensuojelutyötä.

Asialista:

Esityslistan hyväksyminen

(mahd.) A-kohtien hyväksyminen

- a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo
- b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Muut kuin lainsäädäntöasiat

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma s. 3
Keskustelu

(mahd.) Pitkän aikavälin strategian esittäminen ilmastopimuksen osapuolten konferenssille (UNFCCC) s. 9
Hyväksyminen

Eurooppalaisen ohjausjakson viherryttäminen s. 11
Keskustelu

Päätelmät ilmanlaadusta s. 19
Hyväksyminen

Vesilainsäädännön arviointi s. 25
Keskustelu

Muut asiat

- a) (mahd.) Eurooppalainen ilmastolaki
Komissio esittelee
- b) Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi, johon kuuluu oikeudenmukaisen siirtymän rahasto
Komissio esittelee
- c) EU:n päästökauppajärjestelmän mukaisen täysimittaisen huutokaupan täytäntöönpano ilmailun alalla
Puolan valtuuskunnan tiedotusasia

Ympäristöministeriö

PERUSMUISTIO

YM2020-00033

HAKA Klobut Liisi

25.02.2020

Asia

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma; keskustelu ympäristöneuvostossa 5.3.2020

Kokous

Ympäristöneuvosto 05.03.2020

U/E/UTP-tunnus

E 61/2019 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Kroatian puheenjohtajakaudella vihreän kehityksen ohjelmasta käydään keskusteluja eri neuvostokokoonpanoissa. Ympäristöneuvosto käy 5.3.2020 keskustelun puheenjohtajamaan tausta-asiakirjan ja siinä esitettyjen kysymysten pohjalta. Keskustelua ohjaavat kysymykset käsittelevät tarvittavia toimia, jotka kohdistuvat EU:n ilmastoneutraaliustavoitteeseen ja kiertotalouden uuteen toimintasuunnitelmaan.

EU:n komissio antoi tiedonannon vihreän kehityksen ohjelmasta (European Green Deal) 11.12.2019 (COM(2019) 640 final) (E 61/2019 vp). Vihreän kehityksen ohjelma on keskeinen osa komission vastausta globaalin kestäväen kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toteuttamiseksi. Tiedonanto on sisällöltään kuvaileva ohjelma, joka ei vielä sisällä tulevien aloitteiden yksityiskohtia, mutta käy läpi komission työn painopisteitä ja suunniteltuja aloitteita sekä niiden aikataulua. Suomen kannat yksittäisiin aloitteisiin muodostetaan siinä vaiheessa, kun komissio on antanut niistä esityksensä.

Suomen kanta

Suomi pitää myönteisenä komission kokonaisvaltaista tapaa tarkastella EU:n keskeisiä kestävyysaasteita ja koota niihin liittyvät toimenpiteet yhteen tiedonantoon. Suomi kannattaa komission vihreän kehityksen ohjelmassa esittämää ja Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2019 hyväksymää tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Komission pyrkimys rakentaa vihreän kehityksen ohjelman kautta EU:sta oikeudenmukainen ja hyvinvoiva yhteiskunta vastaa hyvin Suomen hallituksen ja hallitusohjelman tavoiteasetantaa. Tavoitteena on yhteiskunta, jonka nykyaikainen, resurssitehokas ja kilpailukykyinen talous toimii päästöttömästi vuoteen 2050 mennessä ja jossa huomioidaan luonnonvarojen kestävyys. Suomi pitää tärkeänä tiedonannon kasvustrategiaa korostavaa ja horisontaalista tulokulmaa, joka koskettaa laajasti kansalaisia ja yrityksiä sekä talouden ja yhteiskunnan eri sektoreita. Suomi näkee tarpeellisenä, että EU:lle luodaan kasvustrategia, jonka tavoitteena on rakentaa maailman kilpailukykyisin, sosiaalisesti ehein vähähiilinen talous. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden on poikkileikkava ilmastotyötä (E 61/2019 vp).

Ilmastoneutraali EU vuoteen 2050 mennessä

Suomi tukee komission kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, jossa vahvistetaan ilmastonäkökohtien integrointi kaikille keskeisille sektoreille. EU:n ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttaminen vuoteen 2050 mennessä edellyttää tehokasta ja johdonmukaista ilmastopolitiikan toimeenpanoa ja erilaisten siirtymää tukevien keinojen käyttöä. Ilmastoneutraaliustavoite on toteutettava sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Suomi katsoo, että maaliskuussa 2020 annettavassa *Euroopan ilmastolaki* -ehdotuksessa tulisi vahvistaa EU:n oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi ilmastoneutraalius vuoteen 2050 mennessä. Suomi katsoo, että EU:n ilmastolain tulisi sisältää keskeiset periaatteet ja elementit sekä riittävä seuranta, joilla varmistetaan ilmastoneutraaliuden saavuttaminen viimeistään vuonna 2050.

Suomi tukee myös EU:n kansainvälistä ilmastojohtajuutta. Suomi korostaa, että EU:n tulee toimittaa Pariisin sopimuksen mukainen pitkän aikavälin strategia, jossa vahvistetaan vuoden 2050 ilmastoneutraaliutta koskeva tavoite YK:n ilmastopöytäkirjalle mahdollisimman pian. Suomi pitää tärkeänä myös, että komissio antaisi vuoden 2030 tavoitteen nostoa koskevan vaikutustenarvioinnin ja suunnitelman kesään 2020 mennessä, jotta EU kykenee päättämään korkeammasta 2030 tavoitteesta hyvissä ajoin ennen marraskuussa Glasgow'ssa pidettävää ilmastopöytäkirjan osapuolikokousta. Suomi katsoo, että EU:n päästövähennystavoitteen tulisi olla vähintään 55 prosenttia vuoden 1990 tasosta.

Suomi pitää myös tärkeänä, että EU tekee yhteistyötä muiden osapuolten, ja erityisesti suurten talouksien kanssa globaalien ilmastokunnianhimon nostamiseksi vuoden 2020 aikana.

Kiertotalouden toimintasuunnitelma

Suomi korostaa, että kiertotalouden edistäminen on välttämätöntä ilmastoneutraalin yhteiskunnan saavuttamiseksi ja biologisen monimuotoisuuden suojelemiseksi. Kiertotalouden edistämiseksi tarvitaan integroitua lähestymistapaa ja toisiaan tukevia toimenpiteitä useilla politiikka-alueilla.

Systeemisen muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan kunnianhimoisia toimia, jotta kiertotalouden mukaisista turvallisista, kestävästä ja ilmastoneutraaleista kulutuksen ja tuotannon toimintamalleista sekä luontopohjaisista ratkaisuista tulee kilpailukykyisiä ja valtavirtaa. Suomi pitää tärkeänä, että kiertotalous integroidaan eri politiikkoihin ja se on yksi unionin pitkän aikavälin teollisuuspolitiikan kulmakivistä (E 31/ 2019 vp).

Suomi kannattaa kunnianhimoisen kiertotalouden toimintasuunnitelman laatimista ja katsoo, että kiertotalouteen perustuvan biotalouden olisi oltava yksi keskeinen osatekijä vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa. Komission painotukset kestäväan tuotepolitiikkaan sekä paljon resursseja käyttäviin aloihin ovat kannatettavia, samoin muovistrategian toimeenpanon jatkotoimet. Jätteen kustannustehokasta hyödyntämistä tulee tukea markkinoita avaamalla ja kilpailua lisäämällä. Suomi pitää tärkeänä, että varmistetaan turvallinen, kestävä ja kiertotalouden periaatteiden mukainen arvoketju ympäristön kannalta keskeisissä tuoteryhmissä ja mm. akkujen osalta. Koska julkisilla hankinnoilla on suuri merkitys, tulee niiden mahdollistavaa roolia edelleen hyödyntää (E 61/2019 vp).

Kestävä kiertotalous edellyttää tuotepolitiikan arviointia ja ohjauskeinojen uudistamista. Tuotesuunnittelussa tehdyt valinnat ratkaisevat voidaanko materiaalit hyödyntää tehokkaasti, pidentää käyttöikää, parantaa energiatehokkuutta sekä lisätä kierrätystä. Lisäksi tuotteen ja palvelun koko arvoketju ja kuluttajat tarvitsevat tietoa koko elinkaaren vaiheista. Ekologisen tuotesuunnittelun näkökulmaa pitäisikin laajentaa ympäristön kannalta keskeisiin tuotteisiin ja lisäksi edistää digitalisaatiolla tuotetiedon saatavuutta.

Pääasiallinen sisältö

Tiedonanto korostaa, että vihreän kehityksen ohjelma on EU:n taloudellisen kasvun strategia, jota tarvitaan sekä maapallon että ihmisten terveyden edistämiseksi. Sillä vastataan ilmastohaasteeseen ja luodaan kasvua sekä uusia työpaikkoja.

EU:lle kunnianhimoisemmat ilmastotavoitteet vuosiksi 2030 ja 2050

Komissio tekee esityksen Euroopan ilmastolaista maaliskuuhun 2020 mennessä. Tarkoituksena on asettaa 2050 ilmastoneutraalisuustavoite lakiin ja esittää ne välttämättömät elementit, joita tarvitaan tehokkaaseen ja oikeudenmukaiseen siirtymään. EU:n ilmastoneutraalisuustavoitteesta 2050 sovittiin joulukuun 2019 Eurooppa-neuvostossa. Komissio on käsitellyt vuoden 2050 tavoitteita laajasti marraskuussa 2018 antamassaan tiedonannossa *Puhdas maapallo kaikille* ja hahmotellut polkuja 2050 hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi (E 100/2018 vp).

Kesällä 2020 komissio esittää kattavan suunnitelman EU:n 2030 tavoitteen nostamisesta vähintään 50%:in ja kohti 55%:a vastuullisella tavalla. Tätä edeltävät sidosryhmäkuulemiset ja kattava vaikutustenarviointi. Kesäkuuhun 2021 mennessä komissio esittää kaikkien 2030 tavoitteen kasvattamiseen liittyvien lainsäädäntötoimien tarkistamista, mukaan lukien päästökauppaa, taakanjakoa sekä maankäyttöä, maankäytön muutosta ja metsänhoitoa (LULUCF) koskevat säädökset, energiapuolella myös mahdollisesti energiatehokkuus- ja uusiutuvan energian direktiivien tarkistamiset, sekä liikennepuolella henkilö- ja pakettiautojen CO₂-päästöjä koskevien standardien tarkistaminen.

Kesäkuuhun 2021 mennessä komissio tekee ehdotuksen energiaverodirektiivin tarkistamisesta ja vuonna 2021 valituille sektoreille sovellettavasta hiilen rajamekanismista (hiilitulli).

Komissio laatii uuden EU:n *strategian ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi* vuonna 2020/2021. Tiedonannon mukaan sopeutumistoimien tehostaminen, ilmastoriskien vahvempi hallinta ja ilmastokestävyyttä tukevat investoinnit ovat tarpeen ilmastonmuutoksen haitallisten vaikutusten lieventämiseksi.

Teollisuuden kannustaminen puhtaaseen kiertotalouteen

Komission tavoitteena on, että ilmastoneutraali kiertotalous luo vahvan perustan maaliskuussa 2020 julkaistavalle EU:n teollisuuspolitiikkastrategialle. Strategialla edistetään teollisuuden murrosta kohti vihreää ja digitalisaatioon perustuvaa sekä työpaikkoja luovaa kestävästä taloutta, jossa on edelläkävijämarkkinat ilmastoneutraaleille

ja kiertotalouden mukaisille tuotteille. Komissio aikoo myös ehdottaa toimia, joilla tuetaan teräksenvalmistusprosessin muuttamista hiilettömäksi vuoteen 2030 mennessä.

Kiertotalouden toimintasuunnitelma julkaistaan samaan aikaan teollisuuspolitiikkastrategian kanssa, maaliskuussa 2020. Strategia sisältää elinkaareltaan kestäviä tuotteita koskevan aloitteen ja sen toimenpiteet keskitetään paljon resursseja käyttäville aloille kuten tekstiili-, rakennus-, elektroniikka- ja muovialoille. Komissio aikoo vahvistaa muovistrategian toimeenpanoa ja mm. panostaa toimenpiteisiin, joilla puututaan tarkoituksellisesti lisättyihin mikromuoveihin ja tahattomiin muovipäästöihin. Kaikkien EU:n markkinoilla olevien pakkausten tulisi olla uudelleenkäytettäviä tai kierrätettäviä vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi komissio aikoo laatia sääntelykehysten biohajoaville ja biopohjaisille muoveille.

Yhtenä tavoitteena on löytää keinoja, joilla kannustetaan yrityksiä tarjoamaan uudelleenkäytettäviä, kestäviä ja korjattavia tuotteita sekä luoda kuluttajille paremmat mahdollisuudet valita sellaisia. Komissio korostaa luotettavan, vertailukelpoisen ja todennettavissa olevan tiedon ja digitalisaation keskeisiä rooleja. Komissio aikoo arvioida korjauttamisoikeuden tarvetta sekä tarvetta rajoittaa laitteiden suunniteltua vanhenemista. Myös uudet liiketoimintamallit, vihreät julkiset hankinnat ja kierrätysraaka-aineiden markkinoiden ja jätteiden kierrätyksen edistäminen mainitaan osana kiertotaloutta.

Komissio aikoo esittää lainsäädäntöä akkuja koskevan strategisen toimintasuunnitelman ja kiertotalouden tukemiseksi lokakuussa 2020. Tavoitteena on varmistaa turvallinen, kestävä ja kiertotalouden mukainen arvoketju kaikkien akkujen osalta. Komissio aikoo harkita palautusjärjestelmien tukemista tarpeettomiksi käyneille elektronisille laitteille.

Komissio aikoo ehdottaa EU:n mallia jätteen erilliskeräystä varten ja laatii ehdotuksia jätelainsäädännön uudistamiseksi. Lisäksi komissio tulee tarkistamaan jätteiden siirtoja koskevia sääntöjä, jotta jätteitä ei enää vietäisi EU:n ulkopuolelle.

Puheenjohtajan tausta-asiakirjan kysymykset neuvostokeskustelun pohjaksi.

Puheenjohtajamaa Kroatia on laatinut keskustelun pohjaksi tausta-asiakirjan kysymyksineen. Puheenjohtaja esittää seuraavat kysymykset:

- 1) Mitkä EU:n vihreän kehityksen ohjelmassa asetetut toimet ovat oleellisia askeleita kohti EU:n ilmastoneutraaliustavoitetta ottaen huomioon Eurooppa-neuvoston ohjeistuksen ja EU:n aseman kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa?
- 2) Mitä toimia on tarpeen esittää uudessa kiertotalouden toimintasuunnitelmassa, jotta kiertotaloudesta tulisi hyödyllinen talouden toimijoille arvoketjun kaikissa vaiheissa ja jotta kuluttajia voitaisiin tukea kestävien valintojen tekemisessä?

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

E-kirje (E 61/2019 vp) tiedonanto Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta:

Käsittely jaoston kirjallisessa menettelyssä 23.-24.1.2020: talouspolitiikan koordinointi ja kansainväliset rahoituskysymykset –jaosto (EU1), kilpailukykyjaosto (EU8), työllisyysjaosto (EU29), koheesiojaosto (EU4), Energia- ja Euratom-jaosto (EU21) tutkimusjaosto (EU20), ympäristöjaosto (EU23), maatalous- ja elintarvikejaosto (EU18), metsäjaosto (EU14), sosiaaliasioiden jaosto (EU25), liikennejaosto (EU22), koulutusjaosto (EU30), terveysjaosto (EU33).

Käsittely EU-ministerivaliokunnassa 31.1.2020.

Keskustelu Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta ympäristöneuvostossa 5.3.2020:

Ympäristöjaoston kokous 25.2.2020

EU-ministerivaliokunta 28.2.2020

Eduskuntakäsittely

Useat eduskunnan erikoisvaliokunnat ovat käsitelleet E-kirjettä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta.

Keskustelu Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta ympäristöneuvostossa 5.3.2020:
Suuri valiokunta 28.2.2020

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia vaikutuksia arvioidaan ja niihin otetaan kantaa tiedonantoon sisältyvien aloitteiden ja lainsäädäntöehdotusten täsmentyessä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Komission tiedoanto COM(2019) 640 final; COM(2019) 640 final ANNEX.
Puheenjohtajavaltio Kroatian keskusteluasiakirja ympäristöneuvoston kokousta varten (6122/20).

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Liisi Klobut, liisi.klobut@ym.fi, 050 301 8212
Merja Turunen, merja.turunen@ym.fi
Taina Nikula, taina.nikula@ym.fi

EUTORI-tunnus

EU/2019/1472

EUTORI-tunnus

EU/2019/1472

Liitteet

Viite

Ympäristöministeriö

PERUSMUISTIO

YM2020-00038

YSO Nummelin Marjo(YM)

24.02.2020
JULKINEN

Asia

Lähte EU:n pitkän tähtäimen ilmastostrategiasta UNFCCC:lle

Kokous

Ympäristöneuvosto 05.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Lähte EU:n pitkän aikavälin strategiasta YK:n ilmastopöytäkirjalle (UNFCCC) on tarkoitus hyväksyä ympäristöneuvostossa 5.3.2020, ja toimittaa tämän jälkeen UNFCCC:lle

Lähetettä on käsitelty neuvoston kansainvälisten ympäristöasioiden työryhmässä 12.2.2020 ja se on esillä Coreper I -kokouksessa 26.2.2020.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä, että lähte EU:n pitkän aikavälin strategiasta hyväksytään ympäristöneuvostossa 5.3.2020 ja toimitetaan mahdollisimman pikaisesti UNFCCC:lle. Suomi tukee esitystä lähetteeksi.

Pääasiallinen sisältö

Pariisin sopimuksen mukaisesti kaikkia osapuolia kehoitetaan toimittamaan pitkän aikavälin strategiansa YK:lle vuoden 2020 aikana.

Lähteessä todetaan Eurooppa-neuvoston joulukuussa hyväksyneen tavoitteen saavuttaa ilmastonutraalius Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Lähteessä korostetaan, että tämän tavoitteen asettamista edelsi laaja eri instituutioiden välinen ja yhteiskunnallinen keskustelu, joka pohjautui komission esittämään strategiseen pitkän aikavälin visioon (Euroopan komission tiedonanto 'Puhdas Planeetta kaikille – Euroopan strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastonutraalista taloudesta', COM(2028) 773). Lähteessä todetaan myös, että jäsenvaltiot valmistelevat omat pitkän aikavälin strategiansa UNFCCC:lle (YK:n ilmastopöytäkirjan sihteeristö). Lisäksi lähteessä korostetaan, että EU pyrkii omalla esimerkillään johtamaan globaalia ilmastotyötä ja osoittamaan että ilmastonutraaliuteen siirtyminen ei ole vain välttämätöntä vaan myös mahdollista ja toivottavaa.

Eurooppa-neuvoston joulukuun 2019 päätelmät ilmaston osalta ovat kokonaisuutena lähetteen liitteenä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

Lähetettä EU:n pitkän aikavälin strategiasta ei käsitellä Euroopan parlamentissa.

Kansallinen valmistelu

Ympäristöjaosto 24.2.2020

EU-ministerivaliokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston asiat)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston asiat)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

6120/20

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Marjo Nummelin, ympäristöministeriö, puh. 040-5233710, marjo.nummelin@ym.fi

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Ympäristöministeriö

PERUSMUISTIO

YM2020-00042

YSO Tikkanen Sarianne(YM)

26.02.2020
JULKINEN

Asia

Eurooppalaisen ohjausjakson viherryttäminen; Näkemysten vaihto

Kokous

Ympäristöneuvosto 05.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ympäristöneuvosto keskustelee 5.3.2020 kokouksessaan eurooppalaisen ohjausjakson viherryttämisestä puheenjohtajan taustamuistion ja kysymysten pohjalta.

Vuoden 2020 eurooppalaisen ohjausjakson käynnisti 17.12.2019 julkaistu komission syyspaketti sisältäen vuotuisen kestävän kasvun strategian (COM(2019) 650 final).

Ecofin-neuvosto hyväksyi päätelmät vuotuisesta kestävän kasvun strategiasta 18.2.2020.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä ja ajankohtaisena, että komission vuotuisessa kestävän kasvun strategiassa on nostettu vahvasti esille maapallon ekologiset reunaehdot ja ihmisten hyvinvointi sekä kestävän kehityksen tavoitteet. Suomi suhtautuu myönteisesti strategian painotuksiin neljästä toisiaan täydentävästä kestävyuden ulottuvuudesta, jotka ovat: ympäristön kestävyys, tuottavuuden kasvu, oikeudenmukaisuus ja makrotalouden vakaus.

Suomi katsoo, että YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Sustainable Development Goals, SDGt) tuominen osaksi eurooppalaista ohjausjaksoa on tervetullut aloite. Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan ohjausjakson toiminnan tasapainoiseen kehittämiseen niin, että se lähtökohtaisesti keskittyy talouspolitiikan koordinaatioon eikä kokonaisuutena prosessi ylikuormitu. Tulisi mm. varmistaa, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ja siihen liittyvät aloitteet, politiikkatoimet sekä ohjaus- ja valvontamekanismit edesauttavat Agenda2030:n ja globaalien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista vuoteen 2030 mennessä EU:ssa. Ohjauskeinojen ja valvontamekanismien kehittämisessä tulisi huomioida johdonmukaisuus sekä välttää päällekkäisyyttä ja ylimääräistä hallinnollista raskautta ja, kuten strategiassa todetaan, hyödyntää esimerkiksi olemassa olevia Eurostatin vuosittain päivitettäviä kestävän kehityksen indikaattoreita.

Puheenjohtajamaan esittämään kysymykseen siitä, miten uusi painotus ympäristön kestävyteen tulisi toimeenpanna kansallisella tasolla, Suomi nostaa esimerkkinä esille kestävän kehityksen budjetoinnin sekä kestävän kehityksen verouudistuksen. Suomessa

on vuodesta 2018 lähtien sisällytetty kestävä kehitys talousarvioon kaikkia hallinnonaloja poikkileikkaavana politiikkateemana.

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajamaan taustamuistio ja kysymykset ympäristöneuvoston näkemysten vaihtoa varten

Ympäristöneuvosto käy näkemysten vaihdon 5.3.2020 eurooppalaisen ohjausjakson viherryttämisestä. Kokousta varten laaditussa taustamuistiossa puheenjohtajamaa tuo esiin, että ympäristöneuvosto on jatkuvasti korostanut eurooppalaisen ohjausjakson viherryttämisen tärkeyttä. Vuotuinen kestävä kasvun strategia ja sen uusi lähestymistapa edustavat puheenjohtajamaan mukaan tervetullutta askelta tässä suhteessa.

Muistiossa huomautetaan, että ympäristön tilan heikkeneminen vaikuttaa yhä enemmän myös talouteen ja ihmisten hyvinvointiin. Viitaten Euroopan ympäristökeskuksen julkaisemaan Euroopan ympäristön tilaa ja näkymiä vuonna 2020 käsittelevään raporttiin (SOER 2020), puheenjohtajamaa muistuttaa, että Eurooppaa koettelee neljä ympäristökriisiä: ilmastokriisi, luonnon monimuotoisuuden häviämisen kriisi, luonnonvarojen ylikulutuksen kriisi ja ympäristön pilaantumiseen liittyvä kriisi. Kaikessa toiminnassa tulisi ottaa huomioon maapallon ekologiset reunaehdot. Puheenjohtajamaa korostaa, että näiden syiden vuoksi eurooppalaisen ohjausjakson viherryttäminen on entistä tärkeämpää.

Muistiossa nostetaan esille, että EU ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Näiden tavoitteiden saavuttamista tulisi tukea myös eurooppalaisen ohjausjakson avulla, vaikka se on talouspolitiikan ohjausväline. Muistiossa korostetaan, että on tärkeää analysoida, miten kaikki kestävä kehityksen tavoitteet, ei pelkästään makrotaloudellisesti tärkeät, integroitaisiin eurooppalaiseen ohjausjaksoon sen vaikuttavuutta heikentämättä.

Tämän lisäksi puheenjohtajamaa korostaa, että on tärkeää varmistaa yhdenmukaisuus ja välttää päällekkäisyyksiä eri seurantamekanismien kesken, kuten ympäristöpolitiikan täytäntöönpanon arvioinnin (environmental implementation review EIR), Euroopan vihreän kehityksen ohjelman sekä kahdeksannen ympäristöohjelman myötä perustettavien uusien seurantamekanismien kanssa.

Muistiossa korostetaan, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelma asettaa kestävyuden, sen kaikissa merkityksissään, ja ihmisten hyvinvoinnin kaiken toiminnan keskiöön tulevaisuudessa. Tämä uusi toimintakehys tarjoaa ympäristöministereille mahdollisuuden tarkastella ja vertailla politiikkatoimia, joilla on ympäristö- ja ilmastovaikutuksia sekä uudelleen suunnata niitä. Samalla uusi lähestymistapa tukee ohjausjakson koordinaattoreita jäsenmaissa tuottamalla tietoa ympäristön kestävyuden taloudellisista ja sosiaalisista hyödyistä. Tarvittavien toimien ja voimavarojen osoittamiseksi tulisi vihreän siirtymän hyödyt ja kustannukset dokumentoida ja raportoida huolellisesti.

Puheenjohtajan kysymykset, jotka ohjaavat keskustelua ja näkemysten vaihtoa neuvoston kokouksessa:

- 1. Miten eurooppalaisen ohjausjakson uudella kestävyttä korostavalla painotuksella voidaan vaikuttaa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen säilyttäen samanaikaisesti ohjausjakson painopiste makrotaloudellisella tasolla?*

2. *Miten kestävän kehityksen tavoitteiden seuranta tulisi järjestää, jotta varmistetaan johdonmukaisuus ja vältetään päällekkäisyys Euroopan vihreän kehityksen ohjelman politiikkatoimien ja ohjauskeinojen kanssa.*
3. *Miten eurooppalaisen ohjausjakson uusi painotus ympäristön kestävyteen tulisi toimeenpanna kansallisella tasolla, ja miten se voisi tarjota ympäristöministereille tarvittavat keinot perustella kestävyiden taloudellisia ja sosiaalisia hyötyjä?*

Vuotuinen kestävän kasvun strategia

Komissio julkaisi joulukuussa 2019 osana syyspakettia ja eurooppalaisen ohjausjakson käynnistymistä tiedonannon COM(2019) 650 final vuotuisen kestävän kasvun strategiasta (Annual Sustainable Growth Strategy, ASGS), joka oli aiemmin nimeltään vuotuinen kasvuselvitys. Strategiassa asetetaan yleiset taloudelliset ja sosiaaliset painopisteet tulevalle vuodelle. Strategia liittyy Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan (European Green Deal) ja sen tavoitteeseen rakentaa Euroopasta ilmastoneutraali, kilpailukykyinen sekä sosiaalisesti eheä ja oikeudenmukainen talous, jonka vahvuuksia ovat kiertotalous sekä digitaalinen ja puhdas teknologia.

Kasvuselvityksen nimi on tänä vuonna muutettu vuotuisen kestävän kasvun strategiaksi, mikä osaltaan korostaa paradigman muutosta. Jo alkusanoissa tähdennetään, että talouskasvu ei ole itsetarkoitus, vaan talouden on toimittava ihmisen ja maapallon hyväksi. Lisäksi täsmennetään, että ilmasto- ja ympäristöhuolet, teknologian edistyminen ja väestönkehitys muuttavat yhteiskuntiamme perinpohjaisesti. Komissio korostaa, että Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden olisi nyt vastattava näihin rakenteellisiin muutoksiin uudella kasvumallilla, jossa otetaan huomioon luonnonvarojen asettamat rajoitteet ja varmistetaan, että Euroopassa on tulevaisuudessa työpaikkoja ja kestävä vaurautta.

Strategiassa painotetaan tarvetta vastata pitkän aikavälin haasteisiin, jotta Eurooppa saavuttaisi ilmastoneutraaliustavoitteen ja samalla säilyttäisi kilpailukyvyn tulevaisuudessa. Samalla nostetaan esille, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla yhtenä tavoitteena on edistää Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista, joihin EU ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet. Komissio korostaa, että vihreän kehityksen ohjelman avulla edistetään ja tuetaan digitaalista ja ilmastosiirtymää sekä varmistetaan, että Euroopassa on edelleen maailman kehittyneimmät hyvinvointijärjestelmät ja se on vireä innovoinnin ja kilpailukykyisen yrittämisen keskus.

Komissio toteaa, että Euroopan vihreän kasvun ohjelmassa asetetaan kestävyys sen kaikissa merkityksissä ja kansalaisten hyvinvointi toiminnan keskiöön. Tämä edellyttää eri kestävyiden ulottuvuuksien yhteensovittamista. Strategiassa korostetaan erityisesti neljää kestävyiden ulottuvuutta ja niiden toisiaan vahvistavaa roolia: ***ympäristön kestävyys, tuottavuuden kasvu, oikeudenmukaisuus ja makrotalouden vakaus.*** Strategiassa painotetaan, että näiden kestävyiden ulottuvuuksien yhteensovittamisen ja vahvistamisen olisi ohjattava rakenneuudistuksia, työllisyyspolitiikkaa, investointeja ja vastuullista finanssipolitiikkaa kaikissa jäsenmaissa, jotta talous saadaan toimimaan ihmisten ja maapallon hyväksi.

Ympäristön kestävyydestä komission toteaa, että tulisi keskittyä ohjaamaan siirtymää, jolla Euroopasta tehdään luontoystävällinen ja ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Ympäristön kestävyttä avataan enemmän sitä koskevassa luvussa. Toiseksi komissio painottaa digitaalisten ja uusien teknologioiden sekä kestävien ratkaisujen kehittämisen tärkeyttä, jotta Eurooppa voi olla tulevan talouskasvun eturintamassa yhä

digitalisoidummassa maailmassa. Kolmanneksi komissio korostaa, että uudella talousohjelmalla on varmistettava, että siirtymä on oikeudenmukainen ja osallistava ja asettaa ihmiset etusijalle. Tämän vuoksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota niihin alueisiin, toimialoihin ja työntekijöihin, joilta edellytetään suurimpia muutoksia. Neljänneksi komissio muistuttaa, makrotalouden vakauden osalta, että unionin on muun muassa saatava talous- ja rahaliittonsa valmiiksi, jotta varmistetaan, että kaikki taloutta tukevat välineet ovat valmiina ja käytettävissä, jos talouteen kohdistuisi merkittävä häiriö.

Vuotuisessa kestäväen kasvun strategiassa korostetaan, että toteutuksessa tulee olemaan keskeisellä sijalla vahvasti sisämarkkinoihin perustuva elinkeinostrategia, jonka avulla yritykset voivat innovoida ja kehittää uusia teknologioita. Samalla voidaan edistää kiertotaloutta ja luoda uusia markkinoita. Komissio toteaa, että tämä tarkoittaa sitä, että Euroopan talouspolitiikkaa keskitetään pitkälle aikavälille. Tavoitteena on tarjota nuoremmille sukupolville kaikkialla Euroopassa kestävä ja vauras tulevaisuus. Keinoina nostetaan esille, että tulisi siirtyä vaiheittaisesta lähestymistavasta systemaattiseen lähestymistapaan, joka kattaa kaikki politiikan alat ja koko hallinnon. Prosessin tulisi olla osallistava, ja sitä olisi kehitettävä yhdessä Euroopan parlamentin, jäsenvaltioiden, työmarkkinaosapuolten ja sidosryhmien kanssa.

Komissio korostaa jälleen, että kestäväen kehityksen tavoitteet tulevat olemaan EU:n päätöksenteon ja toiminnan keskiössä. Samalla todetaan, että talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso tarjoaa vakiintuneet puitteet talous- ja työllisyyspolitiikkojen koordinoinnille, jota tarvitaan ohjaamaan unionia ja sen jäsenvaltioita näissä muutoksissa, joiden vaikutukset ulottuvat kaikkialle talouteen. Komissio hahmottelee vuotuisessa kestäväen kasvun strategiassa EU:n talous- ja työllisyyspolitiikan painopisteet. Samalla korostetaan, että tämä lähestymistavan avulla voidaan luoda synergioita, tasapainoilla kasvuohjelman neljän kestävyuden ulottuvuuden välillä ja esittää ratkaisuja.

Euroopan talousnäkyminen osalta todetaan, että Euroopan talous kasvaa nyt seitsemättä vuotta peräkkäin. Talouskasvun myös odotetaan jatkuvan vuosina 2020-2021, vaikka kasvunäkymät ovatkin heikentyneet. Komissio nostaa esille, että lähiajan talousnäkyviä varjostaa se, että taloudellinen ja geopoliittinen ympäristö tukee kasvua huomattavasti aikaisempaa vähemmän ja epävarmuutta on runsaasti. Talouden keskipitkän aikavälin näkyviä heikentävät puolestaan väestön ikääntyminen, tuottavuuden hidaskasvu ja lisääntyvät ympäristön tilan heikkenemisen vaikutukset. Komissio nostaa esille ympäristön tilan heikkenemisen osalta, että sen odotetaan yhä enenevässä määrin vaikuttavan talouden toimeliaisuuteen, koska äärimmäiset sääolosuhteet yleistyvät, vaikutuksia kohdistuu ihmisten terveyteen sekä aineellisten resurssien ja ekosysteemipalvelujen saanti on epävarmempaa. Ratkaisuna komissio ehdottaa kestäväen kasvun strategiassa, että Euroopan olisi kehitettävä uusi kasvun paradigma, jolla vastataan näihin yhteiskuntaa muuttaviin pitkän aikavälin haasteisiin.

Uusi tapa vastata toisiinsa liittyviin keskeisiin haasteisiin, tarkoittaa komission mukaan strategiassa esitettyä neljää kestävyuden ulottuvuutta, jotka EU:n talouspolitiikan tulisi jatkossa sisältää: ympäristön kestävyuden, tuottavuuden kasvun, oikeudenmukaisuuden ja makrotalouden vakauden. Näiden toisiaan vahvistavien ulottuvuuksien olisi ohjattava rakenneuudistuksia, investointeja ja vastuullista finanssipolitiikkaa kaikissa jäsenvaltioissa. Komissio korostaa, että nämä neljä keskeistä ulottuvuutta ovat ratkaisevan tärkeitä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Komissio tähdentää, että kestäväen kehityksen tavoitteiden sisällyttäminen talouspolitiikan eurooppalaiseen ohjausjaksoon – painottaen erityisesti talous- ja

työllisyysnäkökohtia – tarjoaa ainutlaatuisen tilaisuuden asettaa ihmiset, heidän terveytensä ja maapallo talouspolitiikan keskiöön. Komissio muistuttaa, että kilpailukykyinen kestävyys on aina ollut Euroopan sosiaalisen markkinatalouden ytimessä, ja sen olisi myös säilyttävä ohjaavana periaatteena tulevaisuudessakin. Siirtyminen kohti kestäväää talousmallia, jonka digitaaliset ja puhtaat teknologiat mahdollistavat, voi tehdä Euroopasta muutoksen edelläkävijän. Johtoasema ympäristönsuojelussa ja vahva ja innovatiivinen teollinen perusta ovat saman kolikon kaksi puolta, mikä antaa EU:lle kilpailussa etulyöntiaseman, toteaa komissio. Samalla painotetaan, että vakaa talous, joka mahdollistaa politiikan keskittämisen pitkän aikavälin tavoitteisiin, sekä oikeudenmukaisuus, ovat onnistumisen edellytyksiä.

Komissio nostaa esille, että onnistuminen edellyttää myös sitä, että kustannukset ja hyödyt ovat tasapainossa lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Lisäksi hyötyjen olisi oltava yhteisiä, eivätkä kaikkein heikoimmassa asemassa olevat saisi joutua maksajiksi. Tämä on tärkeää, sillä ilmastonmuutoksella ja toimenpiteillä, joita siitä johtuviin haasteisiin vastaaminen edellyttää, on merkittäviä tulonjakovaikutuksia erityisesti lyhyellä aikavälillä. Komissio muistuttaa, että kun laaditaan toimenpiteitä ja muotoillaan rakenneuudistuksia koskevia suosituksia, on varmistettava, että samalla tuetaan niitä, joihin nämä muutokset eniten vaikuttavat. Toisaalta vihreä siirtymä luo myös uusia työpaikkoja ja lisää hyvinvointia esimerkiksi työ- ja elinympäristön paranemisen ansiosta. Myös muilla politiikan aloilla tavoitteiden kesken on lyhyellä aikavälillä tehtävä kompromisseja. Komissio nostaa tästä esimerkiksi sen, että vähemmän koulutettujen työntekijöiden integroituminen työmarkkinoille voi lyhyellä aikavälillä vähentää keskimääräistä tuottavuutta, mutta pitkällä aikavälillä se edistää yhteiskunnan tasapainoisuutta ja vaurautta. Samalla kuitenkin tähdennetään, että tavoitteiden välisen synergian maksimoimiseksi tarvitaan merkittäviä julkisia ja yksityisiä investointeja esimerkiksi koulutukseen, uudelleen koulutukseen ja innovointiin.

Ympäristön kestävyys -luvussa komissio korostaa, että ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin vastaaminen on tämän sukupolven määräävä tehtävä ja tulee olemaan EU:n toiminnan keskiössä tulevina vuosina. Ilmastoneutraalisuuteen siirtyminen edellyttää talouden perusteellista muutosta yhden sukupolven aikana. Komissio tähdentää, että muutokset eivät koske ainoastaan energiaa, rakennuksia ja liikennettä vaan myös teollisuutta, maataloutta ja palveluja. Samalla muutokset tarjoavat ainutlaatuisen mahdollisuuden uudistaa EU:n taloutta ja palauttaa kilpailukyky kestäväällä tavalla.

Komissio toteaa, että ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaa painottamalla vahvistetaan samalla talouspolitiikan eurooppalaista ohjausjaksoa kattavana talous- ja työllisyyspolitiikan välineenä. Kasvumahdollisuudet, joita ympäristön kestävyteen painottaminen tuo mukanaan, ovat keskeisellä sijalla EU:n talousohjelmassa. Ohjausjakson puitteissa jäsenvaltioita voidaan opastaa sen suhteen, missä rakenneuudistuksia ja investointeja kestävämpään ja kilpailukykyisempään talousmalliin tarvitaan eniten tai, miten keskenään ristiriidassa olevien tavoitteiden välillä voidaan löytää tasapaino. Komissio korostaa, että Euroopan on toimittava määrätietoisesti esimerkiksi kiertotalouden, uusiutuvan energian, rakennusten energiatehokkuuden ja vähäpäästöisen liikenteen edistämiseksi. Komission mukaan koheesiopolitiikassa tulisikin painottaa vihreitä ja digitaalisia investointeja.

Komissio nostaa esille, että EU:n ja kansallisella tasolla olisi investoitava myös huippututkimukseen ja innovointiin entistä enemmän ja keskityttävä osa-alueisiin, joilla on eniten potentiaalia ilmastonmuutoksen hillinnän ja murroksellisten innovointitoimien kannalta. Komissio muistuttaa, että nykyisten ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttaminen edellyttää suuria investointeja mm. energiatehokkuuden parantamiseen

asuinrakennuksissa ja palvelusektorilla, sähköntuotantoon sekä verkkoinfrastruktuuriin etenkin vaihtoehtoisten polttoaineiden osalta.

Komissio painottaa, että on tarpeen muuttaa vero- ja tukijärjestelmiä sen varmistamiseksi, että kannustimet ovat ilmasto- ja ympäristöystävällisiä ja investointeihin löytyy rahoitusta. Komissio huomauttaa, että julkinen rahoitus ei yksin riitä, vaan tarvitaan myös yksityisiä investointeja. Esimerkkinä mainitaan Kestävä Eurooppa –investointiohjelma, jossa yhdistyvät kestävien investointien tukemiseen tarkoitettu rahoitus ja sääntelykehystä parantavat ehdotukset. Komissio toteaa, että tarkoituksena on kohdentaa ilmastotoimiin suurempi osuus EU:n määrärahoista kuin koskaan aikaisemmin, houkutella yksityistä rahoitusta takausten avulla, luoda suotuisa toimintakehys ja auttaa hankkeiden toteuttajia luomaan rahoituskelpoisia vihreitä hankkeita. Lisäksi komissio nostaa esille muita rahoitusjärjestelmiä ja -lähteitä, kuten InvestEU-ohjelman, Euroopan ilmastopankin (Euroopan investointipankkiryhmän EIP:n ilmastotavoite kaksinkertaistetaan 50 prosenttiin), oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin sekä EU:n päästökauppajärjestelmästä saatavien huutokauppatulojen kasvun, joka tulisi suunnata ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseen sekä ilmastoneutraaliutta edistäviin investointeihin.

Tuottavuuden kasvun osalta komissio nostaa esille Euroopan väestö ikääntymisen ja resurssien rajallisuuden, joiden vuoksi tulojen ja työllisyyden kasvu riippuu tulevaisuudessa ratkaisevasti tuottavuuden kasvusta ja innovoinnista. Komissio korostaa, että tuottavuuden parantaminen edellyttää järjestelmällistä ja tulevaisuuteen suuntautuvaa tutkimus- ja innovointistrategiaa sekä mm. rakenneuudistuksia, joilla edistetään innovaatioiden leviämistä ja investointeja kehittyneeseen digitaalitekologiaan. Komissio muistuttaa, että digitaalitekologia, kuten tekoäly ja esineiden internet, sekä datan saatavuus ovat tuottavamman ja vihreämmän talouden kannalta ratkaisevan tärkeitä. Samalla nostetaan esille sisämarkkinoiden kasvava merkitys sekä standardoinnin tärkeys yritysten ohjaamiseksi kohti kestäväen kehityksen tavoitteita, kilpailukyvyn parantamiseksi sekä innovatiivisten tuotteiden ja tuotantoprosessien kehittämiseksi. Strategiassa korostetaan, että innovoinnin ja investointien tukemisen lisäksi tulisi lisätä kauaskantoisia investointeja koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen. Myös markkinoiden rooli nostetaan esille, sillä kasvua ja tuottavuutta on tuettava kilpailukykyisillä ja tehokkailla markkinoilla ja liiketoimintaympäristöä parantavilla rakenneuudistuksilla.

Oikeudenmukaisuuden osalta strategiassa korostetaan, että vahvistaakseen taloudellista ja sosiaalista suorituskykyään, EU:n on noudatettava kaikilta osin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteita. Komissio toteaa, että tarvitaan esimerkiksi toimia, joilla varmistetaan sosiaalisten oikeuksien toteutuminen ja torjutaan sosiaalisen kuilun kasvamisesta aiheutuvia riskejä. Lisäksi tulee varmistaa, että jokaisella työntekijällä on oikeudenmukaiset työolot ja -ehdot mukaan lukien ei-vapaaehtoisen osa-aikatyön vähentäminen ja kohtuullisen palkan varmistaminen sekä naisten aseman parantaminen työmarkkinoilla. Myös oikeudenmukaisuuden edistämisen keinona komissio tähdentää investointeja osaamiseen sekä riittäviin ja kestäviin sosiaaliturvajärjestelmiin ja syrjäytymisen torjuntaan.

Osana oikeudenmukaisuutta komissio nostaa esille sen, että tarvitaan politiikkatoimia, joilla lievennetään kielteisiä vaikutuksia, joita ilmastonmuutoksen torjunnan toimenpiteet voivat aiheuttaa tiettyihin sektoreihin ja alueisiin lyhyellä aikavälillä. Komissio muistuttaa, että joidenkin sektoreiden on uudistuttava, minkä vaikutukset tuntuvat todennäköisesti eri tavoin eri puolilla Eurooppaa. Strategiassa nostetaan esille, että uudella oikeudenmukaisen siirtymän mekanismilla tarjotaan räätälöityä tukea muutosten

vaikutuksesta, etenkin fossiilisista polttoaineista luopumisesta, eniten kärsiville ihmisille ja alueille.

Makrotalouden vakauden osalta komissio painottaa strategiassa, että Euroopan unionin on edelleen lisättävä taloutensa vakautta puuttumalla jäljellä oleviin heikkouksiin kansallisella ja EU:n tasolla. Lyhyellä aikavälillä tämän katsotaan edellyttävän, että kansallisella tasolla harjoitetaan vastuullista talous-, budjetti- ja finanssipolitiikkaa ja suunnitellaan pidemmän aikavälin politiikkaa tarkoituksenmukaisesti. Komissio nostaa esille, että julkisen talouden laadun parantaminen on tärkeää potentiaalisen kasvun vauhdittamiseksi ja ilmasto- ja digitaalihaasteisiin liittyvän taloudellisen muutoksen tukemiseksi. Komissio täsmentää, että olisi hyödynnettävä vihreän budjetoinnin välineitä ja menojen säännöllisen uudelleenarvioinnin perusteella tulisi asettaa etusijalle pitkän aikavälin kasvua edistävät menot, erityisesti koulutukseen, työllisyyteen ja investointeihin. Lisäksi korostetaan, että tulopuolella veroilla olisi tuettava siirtymistä vihreään talouteen, verojen oikeudenmukaisuutta olisi lisättävä ja siirryttävä kasvun kannalta vähemmän haitallisiin verotulojen lähteisiin.

Myös makrotalouden vakauden kohdalla painotetaan kohdennettujen investointien tärkeyttä, joilla tulisi tukea siirtymistä ilmastoneutraaliin ja digitaaliseen talouteen. Näin ollen Euroopan unionin talousarvio on keskeisellä sijalla ja toimii katalysaattorina, jolla houkutellessaan kestäviä yksityisiä ja julkisia investointeja ja ohjataan EU:n tukea mm. puhtaaseen energiaan siirtymiseen. Investointi- ja rahoitusmekanismien osalta mainitaan mm. Kestävä Eurooppa –investointiohjelma, oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi, InvestEU-ohjelma sekä koheesio politiikan rahastot.

Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson suuntaaminen uudelleen on nostettu keskeiseksi viestiksi vuotuisessa kestävä talouden strategiassa. Perusteluna todetaan, että taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät haasteet ovat merkityksellisiä koko talouden kannalta. Strategiassa esitetyn uuden ja laajemman taloudellisen narratiivin taustalla vaikuttaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelma uutena kasvustrategiana, jossa keskitytään kilpailukykyiseen kestävyys ja, joka auttaa saavuttamaan kestävä kehityksen tavoitteet. Komissio korostaa, että keskeinen menestystekijä on viranomaisten kyky ohjata talous-, sosiaali- ja finanssipolitiikkaa kohti kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Jäsenvaltioiden erilaisuuden vuoksi tarvitaan eriytettyjä, mutta tiiviisti koordinoituja toimenpiteitä. Komissio toteaa, että viime vuosikymmenen aikana talouspolitiikan eurooppalainen ohjausjakso on vakiinnuttanut asemansa keskeisenä välineenä jäsenvaltioiden talous- ja työllisyyspolitiikkojen koordinoinnissa. Komissio korostaa, että sen avulla voidaan ohjata politiikkaa kohti kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista seuraamalla edistymistä ja varmistamalla kansallisten toimien tiiviimpi koordinaatio talous- ja työllisyyspolitiikan alalla. Ohjausjakson painopiste tulee kuitenkin edelleen pitää kysymyksissä, joilla on vaikutuksia koko talouteen.

Ohjausjakson uudelleensuuntaaminen tarkoittaa konkreettisesti mm. sitä, että vuoden 2020 maaportteihin sisällytetään kestävä kehityksen tavoitteiden vahvistettu analysointi ja seuranta. Raportteihin tulee uusi ympäristön kestävyys keskittyvä osio, joka täydentää taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden analyysia. Komissio korostaa, että tavoitteena on tukea jäsenvaltioiden toimia kartoittamalla kansallisen tason ympäristö-, sosiaali- ja talouspolitiikan välisiä synergioita ja mahdollisuuksia löytää tasapaino ristiriitaisten tavoitteiden kesken. Raporteissa esitettävä analyysi tukee myös EU:n varojen käyttöä kestäviin investointeihin Euroopan unionissa. Lisäksi maaportteihin sisällytetään uusi liite, jossa tarkastellaan edistymistä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Edistymistä seurataan kestävä kehityksen tavoitteita koskevien Eurostatin indikaattorien perusteella. Komissio on myös kehottanut jäsenvaltioita

arvioimaan kansallisissa uudistusohjelmissaan, miten ne ovat edistyneet kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan aiheuttaa kansallisille viranomaisille hallinnollista lisärasitusta vaan pikemminkin hyödyntää olemassa olevia kansallisia seurantavälineitä. Komissio tekee maaraporttien perusteella ehdotuksen vuoden 2020 maakohtaisiksi suosituksiksi.

Komissio toteaa lopuksi, että tässä ohjausjaksossa ja tulevina vuosina noudatettavan uuden lähestymistavan ansiosta eurooppalaisen ohjausjakson avulla tuetaan suoraan Euroopan unionia ja sen jäsenvaltioita, jotta ne voivat saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet talous- ja työllisyyspolitiikassaan. Samalla tavoitteena on varmistaa, että talous toimii kaikkien hyväksi ja kasvu on kestävä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Ympäristöjaoston kokous 25.2.2020
EU-ministerivaliokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston asiat)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston asiat)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

5993/20
Vuotuisen kestävän kasvun strategian (COM(2019) 650 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Sarianne Tikkanen, YM, sarianne.tikkanen@ym.fi puh. +358 295 250042

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Ympäristöministeriö

PERUSMUISTIO

YM2020-00018

YSO Lahtinen Tarja

25.02.2020

Asia

Ilmanlaadun parantaminen - Neuvoston päätelmät

Kokous

Ympäristöneuvosto 05.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Neuvoston päätelmät on tarkoitus hyväksyä ympäristöneuvoston kokouksessa 5.3.2020. Päätelmiä käsiteltiin ympäristöryhmässä kolme kertaa. Coreper-käsittely 26.2.2020.

Suomen kanta

Suomi pitää neuvoston päätelmiä ilmanlaadusta tärkeinä. Ilmansaasteet ovat merkittävien ympäristöterveysongelma EU:ssa, ja sen arvioidaan aiheuttavan yli 400 000 ennen aikaista kuolemaa vuosittain. Tämän lisäksi ilmansaasteet aiheuttavat merkittäviä taloudellisia kustannuksia yhteiskunnalle sairauspoissaolojen ja sairaalakäyntien muodossa.

Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan ehdotuksen neuvoston päätelmiksi. Suomi kannattaa kuitenkin tiukempaa muotoilua päätelmien kohtaan (9a), jossa viitataan komission aikomukseen tarkistaa ilmanlaadun raja-arvoja lähemmäs WHO:n suosituksia. Suomi katsoo, että EU:n raja-arvojen tarkistaminen ja tiukentaminen lähitulevaisuudessa on välttämätöntä ja Suomi voi tukea ehdotuksia, joiden tavoitteena on vahvistaa ja terävöittää neuvoston kantaa päätelmissä.

Suomi pitää hyvänä, että päätelmissä on huomioitu terveysvaikutusten ohella ilmansaasteiden vaikutukset ekosysteemeihin ja biodiversiteettiin sekä kansainvälisen yhteistyön (ml. ilmansaasteiden kaukukulkeutumissopimus, LRTAP) merkitys. Väestön keskimääräisen altistumisen merkityksen nostaminen esiin (vastapainona korkeimmille pitoisuuksille altistumiselle) on myöskin kannatettavaa. Tärkeätä on myös päästölähdekohtaisen sääntelyn ja eri hallinnonalojen ja politiikkasektoreiden yhteistyön korostaminen.

Pääasiallinen sisältö

EU:n komissio julkaisi ilmanlaatudirektiivejä koskevan toimivuustarkastelun eli Fitness Checkin 28.11.2019. Toimivuustarkastelussa arvioidaan ilmanlaadusta ja sen parantamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/50/EY, sekä ilmassa olevasta arseenista, kadmiumista, elohopeasta, nikkelistä ja polysyklisistä

aromaattisista hiilivedyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/107/EY, toimivuutta.

Neuvoston ilmanlaatua koskevat päätelmät on valmisteltu pääosin edellä mainitun Fitness Checkin sekä komission julkaiseman Euroopan vihreän kasvun ohjelman (Green Deal) pohjalta.

Päätelmissä korostetaan ilmanlaadun vaikutuksia ihmisten terveyteen sekä vaikutuksia ekosysteemeihin ja biodiversiteettiin. Lisäksi painotetaan päästölähteitä koskevien toimenpiteiden tärkeyttä ja ilmanlaadun yhteyksiä ilmasto- energia-, liikenne- ja maatalouspolitiikkaan sekä eri hallinnonalojen ja tasojen yhteistyön merkitystä. Päätelmien merkittävin ja eniten erilaisia näkemyksiä herättävä kohta on maininta EU:n ilmanlaatuvaatimusten ja WHO:n ilmanlaatusuosituksen yhdenmukaistamisesta.

Päätelmien yksityiskohtainen sisältö

Tiedonannon kohdassa 1 viitataan komission tiedonantoon ”Suojeleva Eurooppa: puhdasta ilmaa kaikille” (2018), jossa tarkastellaan politiikkatoimia, jotka mahdollistavat päästövähennysvelvoitteiden ja ilmanlaatuavoitteiden saavuttamisen kustannustehokkaita toimia toteuttamalla, identifioidaan erilaisia rahoitusmahdollisuuksia, luodaan katsaus ilmanlaatuun ja sen vaatimustenmukaisuuteen, sekä ehdotetaan uusia toimeenpanotoimia.

Kohdassa 1a muistutetaan, että 7. ympäristön toimintaohjelman mukaan olisi varmistettava, että 2020 mennessä unionissa ilmanlaatu on parantunut merkittävästi ja pitoisuudet ovat lähentyneet WHO:n suosituksia.

Kohdassa 2 viitataan ensimmäiseen EU:n Clean Air Outlook –raporttiin, jossa on arvioitu, että vuoden 2013 puhtaan ilman ohjelman jälkeen hyväksytyjen toimenpiteiden täysimääräinen toimeenpano voi alentaa pienhiukkasten (PM_{2,5}) pitoisuudet suurimmassa osassa EU:ta alle Maailman terveysjärjestön (WHO) suositaman tason vuoteen 2030 mennessä.

Päätelmien kohdassa 3 viitataan neuvoston aiempiin neuvoston päätelmiin, jotka käsittelivät Euroopan tilintarkastustuomioistuimen erikoisraporttia ”Air pollution: Our health is still insufficiently protected”, ja jossa peräänkuulutettiin tehokkaita toimia ja yhtenäistä/johdonmukaista lainsäädäntöä unionin eri politiikkasektoreilla ja korostettiin tarvetta ottaa huomioon viimeisin tieteellinen tieto ilmansaasteiden terveysvaikutuksista ja myös tarve ottaa harkintaan WHO:n suositukset.

Kohta 4 koskee ilmanlaatudirektiivien toimivuustarkastelua (Fitness Check), jota pidetään tervetulleena. Huomioidaan tarkastelun johtopäätelmät, joiden mukaan ilmanlaatudirektiivit ovat edelleen lähtökohdiltaan soveltuvia tarkoitukseensa. Tunnustetaan, että direktiivit ovat yhtenäinen säädöspohja ilmanlaadun parantamiselle ja ohjaavat jäsenmaita korkeatasoiseen ilmanlaadun seurantaan.

Kohdassa 5 tunnustetaan, että EU:n puhtaan ilman politiikka on vaikuttanut merkittävästi ilmanlaadun parantumiseen ja se on vähentänyt väestön altistumista vuodesta 2008. Korostetaan kuitenkin, että ilmansaasteet ovat merkittävin ympäristöterveysongelma EU:ssa, ja sen arvioiden aiheuttavan yli 400 000 ennenaikaista kuolemaa vuosittain. Lisäksi ilmansaasteet aiheuttavat haitallisia ekosysteemivaikutuksia ja biodiversiteetin vähentymistä.

Kohdassa 6 tunnustetaan ja toivotetaan tervetulleeksi se, että ilmanlaatudirektiiveissä on asetettu selkeät ilmanlaatuavoitteet. Direktiivit ovat edistäneet korkeatasoista ilmanlaadun seurantaan sekä luotettavan, objektiivisen ja vertailukelpoisen tiedon tuottamista, mikä on lisännyt väestön tietoisuutta ilmansaasteista ja torjuntatoimien tarpeellisuudesta. Huomautetaan kuitenkin, että eräiden säännösten mahdollistamat joustot mittaussuunnittelussa, ovat herättäneet huolia.

Kohdassa 7 painotetaan ilmanlaatuavoitteiden – erityisesti sitovien raja-arvojen – merkitystä menneinä vuosina ja tulevaisuudessa. Myönnetään kuitenkin, että sääntelykehikkoon tarvitaan parannuksia, jotta hyvä ilmanlaatu saavutetaan koko EU:ssa ja haitalliset terveys- ja ympäristövaikutukset vältetään.

Päätelmien kohdassa 8 kiinnitetään huomiota siihen, että paikallisella, kansallisella ja EU-tasolla ei ole aina toteutettu riittäviä toimenpiteitä ilmanlaatuvaatimusten saavuttamiseksi eikä ilmanlaadun raja-arvojen ylitysten pitämiseksi mahdollisimman lyhyinä ja että eri hallinnonalojen ja sektoreiden välisessä yhteistyössä on edelleen haasteita.

Kohdassa 9 toivotetaan tervetulleeksi eurooppalaista vihreän kasvun ohjelmaa (European Green Deal) koskevassa tiedonannossa esitetty komission tavoite vähentää ilmansaasteita edelleen. Painotetaan tarvetta ottaa huomioon nykyisten ilmanlaatudirektiivien toimivuustarkastelun tulokset ja nykyisen lainsäädäntökehikon tarkistamistarve ilmanlaatudirektiivien tehokkaamman toimeenpanon varmistamiseksi ottaen huomioon viimeisin tieteellinen tieto ilmansaasteiden terveys- ja ympäristövaikutuksista, ja korostetaan tarvetta perustaan mahdolliset lainsäädäntömuutokset kattavaan vaikutusarviointiin.

Päätelmien kohdassa 9a todetaan, että tietyt EU:n raja-arvot ovat identtisiä WHO:n suositusten kanssa, mutta samanaikaisesti todetaan mielenkiinnolla komission aikomus tarkistaa raja-arvoja, jotta ne vastaisivat paremmin parhaillaan tarkistettavana/uudistettavana olevia WHO:n suosituksia. Neuvosto odottaa keskusteluita komission ehdotuksista. Lisäksi neuvosto painottaa pyrkimistä kohti WHO:n suosituksia ja alleviivaa, että WHO:n suosituksiin pyrkiminen myötävaikuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. Samaa aikaa neuvosto panee huolestuneena merkille, että EU:ssa ja jäsenmaissa toteutetuista toimista huolimatta monissa jäsenmaissa tavoitteisiin ei ole päästy joidenkin epäpuhtauksien osalta ja että kaikilla (hallinnon) tasoilla tarvitaan (lisä)toimia mahdollisimman nopeasti.

Kohdassa 9b kannustetaan komissiota ottamaan ilmanlaatudirektiivien tarkistusmenettelyssä huomioon ihmisten terveyden vähimmäissuojan varmistavien raja-arvojen ohella se, miten väestön keskimääräiseen altistumiseen (AEI = average exposure indicator) perustuva lähestymistapa voisi vähentää yleistä altistumista ottaen samalla huomioon herkät väestöryhmät. Otsonin osalta komissiota kehoitetaan harkitsemaan nykyisten tavoitteiden uudistamista ottaen huomioon otsonipitoisuuksiin vaikuttavat tekijät, kuten maantiede ja ilmastolliset olosuhteet.

Kohdassa 10 todetaan pääasialliset ilmansaasteiden päästölähteet ja kohdassa 11 korostetaan ilmanlaatu- ja muiden relevanttien politiikan alojen (päästölähdekohtainen lainsäädäntö, ilmasto, teollisuus, energia, liikenne, maatalous) integrointia paremman koherenssin varmistamiseksi sekä synergioitten ja kiertotalouden mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja (haitallisten) kompromissien välttämiseksi.

Kohdassa 12 korostetaan tarvetta varmistaa ilmasto- ja ilmanlaatu toimien samanaikaisia hyötyjä, joita on tarkasteltu komission tiedonannossa ”A Clean Planet for All - A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy, resulting in improvements to air quality, human health and ecosystems”.

Kohdassa 13 painotetaan edelleen sitä, että ilmanlaatu tavoitteiden tulisi heijastua päästölähdekohtaisessa sääntelyssä sekä Euroopan Green Dealin liittyvissä sektorikohtaisissa aloitteissa (älykäs liikkuminen, uusiutuva energia, rakennukset, kotitalouksien lämmitys, maatalous, teollisuus, energiantuotanto), ja alleviivataan EU:n ja jäsenmaiden yhteistä vastuuta ylläpitää ja parantaa ilmanlaatua.

Kohdan 14 mukaan EU:n puhtaan ilman politiikan vaikutuksia on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti säännöllisin välein ja tässä yhteydessä viitataan kahden vuoden välein ilmestyvään Clean Air Outlook –raporttiin, vuonna 2020 julkaistavaan ensimmäiseen päästökattodirektiivin toimeenpanoa käsittelevään komission raporttiin sekä käynnissä olevaan teollisuuspäästödirektiivin (IED) arviointiin. Komissiota kehoitetaan varmistamaan, että kaikki ilmansaasteiden relevantit teolliset päästölähteet huomioidaan tarkasteluissa.

Päätelmien kohdassa 15 viitataan jälleen ilmanlaatudirektiivien toimivuustarkasteluun, jonka mukaan EU:n energia- ja ilmastopolitiikat yleisesti ottaen tukevat ilmanlaadun parantamista. Painotetaan kuitenkin, että uusien energiatehokkuus- ja päästövaatimusten, ml kattiloita ja sisätilalämmittimiä koskevat vaatimukset (Ecodesign Directive), kestävyyskriteereiden (Renewable Energy Directive), yhteisen maatalouspolitiikan reformin (CAP) sekä kansallisten ilmansuojeluohjelmien (NAPCP) ja energia- ja ilmastosuunnitelmien (NECP), tulee myötävaikuttaa politiikkojen yhtenäistämiseen ja synergiaetujen saavuttamiseen sekä haitallisten kompromissiratkaisujen (trade-offs) ehkäisemiseen, joista esimerkkinä mainitaan biomassan käyttö kotitalouksien ja keskisuurten polttolaitosten polttoaineena.

Kohdassa 16 toivotetaan tervetulleeksi komission pyrkimykset kohti hiiletöntä ja nollapäästöistä liikennettä sekä aikomus tiukentaa polttomoottoriautojen päästövaatimuksia ml. päästöt, joita ei vielä säädellä. Tunnistetaan liikenteen päästöjen merkitys ilmanlaadun kannalta erityisesti kaupungeissa sekä käytettynä maahantuotujen autojen vaikutus. Kannustetaan komissiota vahvistamaan käytössä olevien ajoneuvojen valvontaa erityisesti todellisissa ajonaikaisissa olosuhteissa.

Kohta 16a koskee komission suunnitelmia esittää toimia meriliikenteen (ottaen huomioon meriliikenteen kansainvälinen luonne) ja sisävesiliikenteen päästöjen vähentämiseksi sekä satamien ja lentokenttien ilmanlaadun parantamiseksi. Neuvosto toivottaa komission aikomukset tervetulleiksi ja tukee Barcelonan sopimuksen osapuolten COP 21 kokouksessa tekemiä pyrkimyksiä koskien Välimerta.

Päätelmien kohta 17 koskee ammoniakkipäästöjä, jotka ovat mm. ilmassa olevien hiukkasten prekursoriyhdisteitä. Neuvosto panee merkille, että ammoniakkipäästöt ovat alentuneet viimeisten vuosikymmenten aikana merkittävästi vähemmän kuin muut päästöt, mikä johtuu mm. päästölähdekohtaisen sääntelyn puuttumisesta. Todetaan, että maatalous on merkittävin ammoniakkipäästöjen lähde ja alleviivataan, että teknisesti ja taloudellisesti käyttökelpoisia toimia maataloudessa on olemassa ja kannustetaan kyseisten toimien laajempaan käyttöön.

Päätelmien kohdassa 18 tuetaan EU:n, jäsenmaiden, alueellisten ja paikallisten viranomaisten yhteistyötä sekä toimia kaukokulkeutuvien ilmansaasteiden vähentämiseksi ml. toiminta YK:n ilmansaasteiden kaukokulkeutumissopimuksen alaisuudessa.

Kohdassa 18a (puheenjohtajan 21.2. ehdottama kokonaan uusi kappale) kiinnitetään huomiota selvityksiin, joiden mukaan Länsi-Balkanin ilmanlaatu aiheuttaa vakavia terveysongelmia ja haitallisia ympäristövaikutuksia. Toivotetaan tervetulleeksi komission aikomus hyväksyä Länsi-Balkanin vihreä agenda, jonka tarkoituksena on tukea alueen maita vihreässä siirtymässä, ml. ilmanlaadun parantaminen ja lähentyminen kohti EU:n ilmanlaatuvaatimuksia.

Päätelmien kohdassa 19 todetaan, että lisäohjeistus ja selkeämmät säännökset, joissa otetaan tarvittaessa huomioon erityiset paikalliset olosuhteet, voisivat tehostaa ja yhdenmukaistaa ilmanlaadun seurantaa ja mallinnusta sekä ilmanlaatusuunnitelmien toimeenpanoa. Neuvosto tukee tähän liittyviä vihreän kasvun ohjelmassa (Green Deal) esitettyjä komission suunnitteleimia toimia.

Kohdissa 20, 21 ja 22 käsitellään ilmanlaadun parantamiseksi tarvittavia investointeja, verotuksen ohjausvaikutuksia ja valtionapua koskevien suuntaviivojen arviointia. Investoinnit ovat tarpeen, koska ilmanlaadun parantamisesta aiheutuvat hyödyt ovat suuremmat kuin toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset ja rahoituksen saatavuus ilmanlaadua parantaviin hankkeisiin on tärkeää. Tässä yhteydessä viitataan jälleen kerran alueiden erilaisiin maantieteellisiin ja ilmastollisiin olosuhteisiin ja niiden aiheuttamiin haasteisiin (sekä käynnissä oleviin MMF-neuvotteluihin?). Energiaverotuksen osalta viitataan taloudellisiin insentiveihin, joiden avulla tuetaan muutosta ja voidaan vähentää kasvihuonekaasupäästöjä sekä edistää energian säästöä ja kestäväää kasvua. Valtionapua koskevassa kappaleessa viitataan Euroopan vihreän kasvun ohjelman politiikkatavoitteisiin liittyen ilmastoneutraalisuuteen ja luopumiseen fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Korostetaan tarvetta ottaa täysimääräisesti huomioon ilmanlaatuvaatimukset valtionapua koskevissa suuntaviivoissa.

Päätelmien kohdassa 23 painotetaan oikeudenmukaisen siirtymän merkitystä ja korostetaan puhtaan, edullisen ja riittävän energian tarvetta erityisesti vähävaraisissa talouksissa, ja kohdassa 24 korostetaan ilmanlaadua ja sen terveys- ja luontovaikutuksia koskevan tiedon parantamisen tarpeellisuutta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätelmät hyväksytään yksimielisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Ympäristöjaosto (EU23) 25.2.2020

EU-ministerivaliokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston asiat)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston asiat)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

6118/20

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Tarja Lahtinen, neuvotteleva virkamies, YM, p. +358 50 362 2068
Aino Pietarinen, erityisasiantuntija, YM, p. +358 50 435 4817

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Ympäristöministeriö

PERUSMUISTIO

YM2020-00039

LYMO Gustafsson Juhani(YM)

26.02.2020
JULKINEN

Asia

Vesilainsäädännön arviointi

Kokous

Ympäristöneuvosto 05.03.2020

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Ympäristöneuvostossa 5.3.2020 on tarkoitus keskustella vesidirektiivien toimivuustarkastelun tuloksista ja yhdyskuntajätevesidirektiivin arvioinnista.

Komissio julkaisi vesidirektiivien toimivuustarkastelua koskevan raportin 10.12.2019 (SWD(2019) 439final) sekä yhdyskuntajätevesidirektiiviä käsittelevän arvioinnin 13.12.2019 (SWD(2019) 701final).

Komissio esitteli vesidirektiivien toimivuustarkastelun keskeiset tulokset ympäristöneuvoston kokouksessa 19.12.2019. Neuvoston ympäristötyöryhmässä keskusteltiin toimivuustarkastelun tuloksista sekä yhdyskuntajätevesidirektiivin arvioinnista 13.1.2020.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä, että vesidirektiivit antavat mahdollisuuden jatkaa pitkäjänteistä ja kunnianhimoista vesiensuojelutyötä. Suomi yhtyy komission toimivuusarvion näkemykseen, että direktiivit mahdollistavat jo nykyisellään riittävät joustot, jotta voidaan ottaa huomioon uudet paineet, kuten ilmastonmuutoksen aiheuttamat muutokset, lääkeaineiden, muovien ja muiden uusien haitta-aineiden kustannustehokkaat toimet niiden aiheuttamien riskien hallitsemiseksi ja poistamiseksi. Ilmastonmuutos tulee vaikuttamaan Suomen vesien tilaan ja kansallisilla vesienhoitotoimilla ei voida tilaan kohdistuvia muutoksia kokonaan estää. Tämän vuoksi tutkimustiedon lisääminen ilmastonmuutoksen vaikutuksista on keskeistä, jotta vaikutukset voidaan huomioida direktiivien toimeenpanossa huomioida. Haitallisten aineiden hallinnassa ei tule keskittyä ainoastaan päästöjen torjuntaan kuten jäteveden käsittelyn parantamiseen, vaan toimia tulee kohdistaa aineiden koko elinkaareen sekä päästöjen alkuperäisiin lähteisiin.

Vesidirektiiveihin sekä niiden toimeenpanoon vaikuttaa Euroopan komission uusi vihreän kehityksen ohjelma (Green Deal), joka kattaa monet eri politiikka-alat. Se sisältää konkreettisia toimia, joilla pyritään vaikuttamaan mm. ilmastonmuutokseen, puhtaaseen kiertotalouteen sekä pilaantumisen vähentämiseen. Samoin vesien hyvän tilan tavoitteet ja tarvittavat toimet tulee laajasti pyrkiä ottamaan huomioon eri politiikka-

aloilla. Kuten komissio raportissaan toteaa, kolmas vesienhoitosuunnitelmakausi tulee olemaan merkityksellinen toimenpiteiden ja tilatavoitteiden saavuttamisen osalta.

Tulee varmistaa, että seurannan ja raportoinnin osalta on mahdollista hyödyntää tieteen ja tekniikan mahdollistamat uusimmat kustannustehokkaat menetelmät. Vesien tilan esittäminen ja kansalaisille viestimisen osalta tulee tarkastella keinoja saada vesien tilassa tapahtunut kehitys havainnollistettua nykyistä paremmin. Suomi pitää tärkeänä kehittää yhteisiä menettelyjä haitallisten aineiden tunnistamiseksi ja niiden raja-arvojen asettamisessa, jotta voidaan yhteismitallisesti arvioida vesien tilaa ja sen kehittymistä. Ilmastonmuutoksen huomioiminen sekä kiertotalouden keinot tulee mahdollistaa direkttiivien toimeenpanossa. Suomi katsoo, että neuvoston olisi hyvä esittää yhteinen näkemys toimivuustarkastelun ja arvioinnin tuloksista ja pitäisi hyvänä, että neuvosto hyväksyisi niistä päätelmät.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan komissio julkaisi vesidirektiivien toimivuustarkastelua koskevan raportin 10.12.2019 (SWD(2019) 439final) sekä yhdyskuntajätevesidirektiiviä käsittelevän arvioinnin 13.12.2019 (SWD(2019) 701final). Toimivuustarkastelu perustuu vesipuitedirektiivin artiklassa 19 asetettuun velvoitteeseen.

Yhdyskuntajätevesidirektiivissä ei vastaavaa tarkasteluun velvoittavaa säädöstä ole, mutta koska direktiivi on annettu vuonna 1991 ja komission näkemyksen mukaan oli tarpeen arvioida myös sen toimivuutta muiden vesidirektiivien tarkastelun rinnalla.

Toimivuusarvioinnissa on ollut mukana vesipolitiikan puitedirektiivi (2000/60/EY), direktiivi pohjaveden suojelusta pilaantumisiselta ja huononemiselta (2006/118/EY), sekä ympäristölaatumormeista vesipolitiikan alalla eli ns. prioriteettiainedirektiivi 2008/105/EY muutettuna direktiivillä 2013/39/EU. Lisäksi toimivuustarkastelussa on ollut mukana direktiivi tulvariskien arvioinnista ja hallinnasta (2007/60/EY), vaikka direktiivissä ei ole asetettu velvoitetta tarkastella määräaikana direktiivin toimivuutta. Tulvadirektiivi otettiin mukaan toimivuustarkasteluun, koska sillä on vahva linkki vesipuitedirektiiviin. Näiden edellä mainittujen direktiivien samanaikaisen toimivuustarkastelun rinnalla on arvioitu yhdyskuntajätevesien käsittelystä (91/271/ETY) annetun neuvoston direktiivin ajanmukaisuutta. Muut vesiin liittyvät direktiivit, kuten nitraattidirektiivi (91/676/ETY), meristrategiadirektiivi (2008/56/EU) ja uimavesidirektiivi (2006/7/EY) eivät kuuluneet osaksi toimivuustarkastelua. Juomavesidirektiivi (98/83/EY) puolestaan on evaluoitu jo aikaisemmin ja vuoden 2019 lopulla uuden juomavesidirektiivin sisällöstä saavutettiin yhteinen näkemys neuvoston ja parlamentin välillä. Uusi juomavesidirektiivi on tarkoitus tulla voimaan 2020 aikana.

Toimivuusarvioinnin toteuttaminen

Euroopan komissio on toimivuustarkastelussa hyödyntänyt olemassa yhteisen toimeenpanostrategian mukaisia ohjeistuksia, toisen vesienhoitokauden suunnitelmista laadittua palautetta, Euroopan ympäristöviraston laatimaa yhteenvettoa Euroopan vesien tilasta, sekä useita kansalais- ja sidosryhmäkuulemisia sekä erilaisia työpajoja. Yhdyskuntajätevesidirektiivin arvioinnissa on käytetty kokemuksia direktiivin toimeenpanosta, EEA:n ja JRC:n selvityksiä, Euroopan tilintarkastustuomioistuimen raportteja, EUTI:n päätöksiä sekä sidosryhmien kuulemisia.

Toimivuustarkastelun yhteydessä on otettu huomioon myös mm. komission julkaisema strateginen lähestymistapa ympäristössä oleviin lääkaineisiin sekä siinä esitettyihin tarpeisiin tarkistaa EU lainsäädäntöä. Lisäksi komissio on pyrkinyt huomioimaan

tarkasteluissaan muut vesiympäristöä uhkaavat paineet, kuten uudet vesiympäristölle haitalliset ja vaaralliset aineet ja kemikaalit sekä mikromuovit ja ilmastonmuutoksen vaikutuksen.

Toimivuustarkastelu on laadittu EU:n paremman sääntelyn suuntaviivojen mukaisesti. Direktiivien toimivuuden tarkastelua tehtiin ajassa taaksepäin ottaen huomioon direktiivien tuloksellisuus, tehokkuus, merkityksellisyys, johdonmukaisuus sekä niiden tuoma eurooppalainen lisäarvo.

Toimivuusarvioinnin tulokset

Vesipuitedirektiivin toimeenpano on edistänyt tietopohjaa eurooppalaisista vesiekosysteemeistä, niiden tilasta sekä vesien tilaan vaikuttavista paineista. Komission raportissa tuodaan esille, että direktiivissä asetetusta vesien hyvän tilan tavoitteesta vuoteen 2015 mennessä, ainoastaan puolet vesimuodostumista EU:n alueella on saavuttanut tämän tavoitteen. Vesientila on Euroopassa parantunut hitaasti, mutta tasaisesti ja tilan heikkeneminen on pysähtynyt tehtyjen vesiensuojelutoimien vuoksi.

Vesipuitedirektiivin perustoimenpiteiden, kuten yhdyskuntajätevesi- ja nitraattidirektiivin toimien täysmääräisellä toimeenpanolla on merkittävä vaikutus vesipuitedirektiivissä asetetun tila tavoitteen saavuttamisessa.

Haasteena on luonnonolosuhteiden vaikutukset toimenpiteiden vaikuttavuuteen. Erityisesti ilmastonmuutoksen vaikutus vähentää monin paikoin tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta. Lisäksi direktiivin keskeinen periaate, one-out-all-out, eli se, että tila määräytyy heikoimman tilaan vaikuttavan laatulementin perusteella, saattaa aiheuttaa viestinnällistä haastetta, koska veden laadussa tapahtuvaa paranemista ei välttämättä saada esille tilaa esitettäessä.

Vesipuitedirektiivin tavoitteiden saavuttamatta jäämiseen syyksi komissio mainitsee raportissaan jäsenmaiden hitaan toimeenpanon, riittämättömän rahoituksen sekä sen, että vesien ympäristötavoitteita ei ole sisällytetty riittävästi eri politiikka-alojen toimiin. Direktiivit ja niiden toimeenpano eivät ole komission näkemyksen mukaan lisänneet hallinnollista taakkaa jäsenmaissa. Tässä yhteydessä erityisesti on tarkasteltu vesien tilan seurantaa sekä raportointia komissiolle. Päinvastoin raportoinnin sähköistäminen on vähentänyt jäsenmaiden työmäärää.

Vaikka toimivuustarkastelu pääsääntöisesti keskittyy tarkastelemaan direktiivien toimintaa taakse päin, on tässä yhteydessä kuitenkin tarkasteltu myös direktiivien mahdollisuutta ottaa huomioon toimintaympäristön muutoksia. Komission näkemys on, että tarkastellut direktiivit ovat puitedirektiivin luonteensa vuoksi riittävän joustavia sanamuodoiltaan, jotta niiden tarkasteluissa voidaan ottaa huomioon mm. ilmastonmuutoksen vaikutukset, veden vähyyteen tai kuivuuteen liittyvät seikat. Myös direktiivien osalta on tunnistettu ne mekanismit, joissa uudet haitta-aineet kuten lääkeaineet ja mikromuovit voidaan huomioida.

Haitallisten aineiden säätelyn osalta tarkasteluissa on todettu, että kansallisesti tunnistettujen haitallisten aineiden yksilöinti ja niille asetettujen ympäristölaatumormien harmonisointi EU-tasolla on tarpeen. Tietopohjaa haitallisista aineista ja niiden esiintymisestä EU:n alueella on voitu lisätä aineiden priorisointiprosessia varten ns. tarkkailulistamenettelyllä. Prioriteettiaineiden ja niiden ympäristölaatumormien asettaminen on työläs prosessi, koska ne vaativat direktiivin liitteen tarkistamista.

Kuitenkin vesien kemiallisen tilan arvioinnissa ei nykyisin voida huomioida haitallisten aineiden yhteisvaikutuksia.

Pohjavesidirektiivin osalta raportissa todetaan, että direktiivi on ollut tehokas väline asetettaessa tavoitteita pohjavedelle, pohjavesivarojen suojelussa ja pohjavesien tilan heikkenemisen estämisessä, erityisesti kemiallisen tilan osalta. Pohjavedet ovat pintavesiä paremmassa tilassa arvioiden perusteella. Tosin raportissa tuodaan esille, että pohjavesien tilan arviointiin käytettävien raja-arvojen asettamisessa on eroja jäsenmaiden välillä. Lisäksi raja-arvot eroavat maittain enemmän kuin mitä luonnonolosuhteiden vuoksi olisi selitettävissä. Tämän vuoksi olisi tarpeen harmonisoida raja-arvojen asettamismenettelyä jäsenmaissa.

Tulvadirektiivi on onnistunut saavuttamaan sille asetetut tavoitteet. Sen avulla on luotu yhtenäinen ja koko EU:n kattava tapa arvioida ja hallita kokonaisvaltaisesti tulvariskejä. Direktiivin toimivuutta on vielä liian aikaista kovin laajasti arvioida, esimerkiksi sen suhteen onko pystytty konkreettisesti vähentämään tulvista aiheutuvia vahinkoja, koska sen toimeenpanossa ollaan vasta alkuvaiheessa. Direktiivin mukaisia suunnitelmia on laadittu vasta yhden kerran. Kansalais-, asiantuntija- ja viranomaishaastatteluuissa nousi jo tässä vaiheessa esiin, että direktiivi on parantanut tulvariskien hallintaa EU:n jäsenvaltioissa. Lisäksi tarkastelussa on todettu, että direktiivin toimeenpanosta ei aiheudu tarpeetonta hallinnollista taakkaa ja direktiivin mukaisten toimien hyödyt ovat kustannuksia suuremmat.

Komission raportissa tuodaan esille tosiasia, että puolelle EU:n vesimuodostumista on asetettu poikkeamat direktiivin ympäristötavoitteista. Pääosa vesimuodostumille asetetuista poikkeamista on määräjän pidentämiä. Vain harvassa tapauksessa ja muutamassa jäsenmaassa on käytetty alennettuja tilatavoitteita. Tämä on merkittävää, koska seuraavissa vesienhoitosuunnitelmissa vuosille 2022-2027 tulee esittää kaikki toimenpiteet, joilla vesien hyvä tila voidaan saavuttaa. Vuoden 2027 jälkeen mahdollisuudet määrärajojen pidentämiseen veden hyvän tilan saavuttamiseksi muiden kuin luonnonolosuhteiden vuoksi ei ole enää mahdollista.

Komission johtopäätös on, että vesipuite-, prioriteettiaine-, pohjavesi- ja tulvariskienhallintadirektiivi ovat täyttäneet niille asetetut tehtävät eikä tavoitteiden heikkoon saavuttamiseen ole ollut syynä EU-lainsäädännön puutteellisuus. Direktiivien toimeenpanosta saadut hyödyt ylittävät laajasti toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset.

Yhdyskuntajätevesidirektiivin arvioinnin tuloksia

Yhdyskuntajätevesidirektiivi on arvioinnin mukaan onnistunut hyvin vähentämään jätevesipuhdistamoilta tulevaa direktiivin säätelystä kuormitusta vesiin. Lisäksi direktiivin toimilla on voitu vaikuttaa uimavesien tilan paranemiseen. Direktiivin tehokkuuteen on vaikuttanut sen vaatimusten yksinkertaisuus. Direktiivin toimeenpano on kuitenkin huomattavasti viivästynyt tai jäänyt jälkeen joissakin jäsenmaissa. Keskeinen syy toimeenpanon vajeeseen on, että jäsenmaat eivät priorisoi tarvittavia investointeja asetetuissa aikatauluissa. Haasteena todetaan hulevesien käsittely, josta ei suoranaisesti säädetä direktiivissä, vaikka sitä on pyritty tehostamaan erillisellä ohjeistuksella. Jäsenmaiden eri tulkinta direktiivin tarkoittamien herkkien alueiden määrittämisessä on raportin mukaan myös ongelma. Direktiivin velvoittama seuranta on osoittautunut tehokkaaksi välineeksi toimeenpanon valvonnassa. Arvioinnin mukaan hyödyt EU-tasolla ovat selvästi suuremmat kuin direktiivin edellyttämät investointien ja laitosten käyttökulut. Hallinnolliset kulut direktiivistä ovat minimaaliset.

Yhdyskuntajätevesidirektiivillä on synergioita muun EU-lainsäädännön kanssa ja sen tavoitteet ovat pääsääntöisesti linjassa muiden direktiivien kanssa. Kuitenkin yhdyskuntajätevesidirektiivin yhteyttä ilmasto- sekä energiapolitiikka alojen välillä voitaisiin tulevaisuudessa parantaa (energiatehokkuusdirektiivi).

Direktiivin tehokkuuden osalta raportissa todetaan, että EU-tasolla edelleen merkittävä syy, ettei vesien hyvää tila ole saavutettu, on jätevesipäästöt. Lisäksi jätevesien kautta vesistöihin kulkeutuu merkittävästi vesiympäristölle haitallisia aineita, kuten lääkeaineita sekä mikromuoveja, joita ei perinteisellä jätevesien käsittelyllä voida poistaa.

Jätevesidirektiivi ei sisällä merkittävästi säädöksiä, joilla voitaisiin edistää jäteveden sisältämien tärkeiden aineiden, kuten ravinteiden talteenottoa. Monet aineista sitoutuvat jätevesilietteeseen, jota säädellään direktiivillä puhdistamolietteen käytöstä maataloudessa. Monet jäsenmaat ovat kuitenkin antaneet ko. direktiiviä tiukempia vaatimuksia lietteelle tai kieltäneet sen käytön kokonaan ihmisten terveyden suojelun perusteella.

Arvioinnin johtopäätöksenä todetaan, että tulevaisuudessa tulee kiinnittää huomiota olemassa oleviin sekä uusiin haitallisiin aineisiin. Lisäksi jätevesien käsittelymenetelmien ja tarkkailun kehittämisessä tulee kiinnittää erityistä huomiota ilmastonäkökulmaan, mahdollistaa kustannustehokkaita nousevaa huolta aiheuttavien aineiden, kuten lääkeainejäämien ja mikromuovien, hallintamenetelmiä sekä paremmin integroida kiertotalouden tavoitteita veden ja lietteen uudelleen käyttöön.

Puheenjohtajamaan tausta-asiakirjassa esittämät kysymykset koskevat keinoja uusien haasteiden, kuten ilmastonmuutoksen vaikutusten ja nousevaa huolta aiheuttavien aineiden ottamista huomioon vesidirektiivien jatkotyössä. Lisäksi kysytään, kuinka EU:n vesilainsäädännön tavoitteita voitaisiin parhaiten integroida muiden sektoreiden toimiiin ja kuinka EU:n vesisäätelyn toimeenpanoa voitaisiin edelleen parantaa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

EU23-jaosto (ympäristö) 25.2.2020

EU-ministerivaliokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston 5.3.2020 asiat)

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 28.2.2020 (ympäristöneuvoston 5.3.2020 asiat)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

Komission toimivuustarkastelulla ei ole sellaisenaan taloudellisia vaikutuksia. Taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida vasta, kun on selvää, minkälaisiin toimiin tehdyt tarkastelut mahdollisesti johtavat.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

5977/20

Vesidirektiivien toimivuustarkastelua koskeva komission raportti (SWD(2019) 439final) ja komission yhdyskuntajätevesidirektiiviä käsittelevä arviointi (SWD(2019) 701final)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

neuvotteleva virkamies Juhani Gustafsson, YM, juhani.gustafsson@ym.fi, +358 295 250 338

neuvotteleva virkamies Ari Kangas, YM, ari.kangas@ym.fi, +358 295 250 340

neuvotteleva virkamies Ville Keskisarja, MMM, ville.keskisarja@mmm.fi, +358 295 162 390

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

LIITTEET

Asiasanat	ilmansuojelu, ilmastonmuutos, kiertotalous, ympäristö, ympäristöneuvosto, vesiensuojelu
Hoitaa	MMM, UM, YM
Tiedoksi	EUE, LIIVI, LVM, OKM, OM, SM, STM, TEM, VM, VNK, VTV
